

4) значний дидактичний ефект досягається не лише у процесі безпосередньої участі студента в грі, а й при підготовці до її використання як педагогічного засобу, універсальної методичної оболонки;

5) навчально-ігрова технологія, будучи квазідіяльністю, займає проміжне місце між навчально-пізнавальною

(в університеті) та навчально-практичною (у школі) видами діяльності та виступає завершальним етапом засвоєння майбутніми учителями початкових класів змісту майбутньої професійної діяльності, передовсім її методичного аспекту.

Список використаних джерел

1. Войтенко Т.П. Игра как метод обучения и личностного развития: метод. пособие [для педагогов нач. и сред. школы] / Т.П.Войтенко. – Калуга : Адель, 2008. – 361с.
2. Єсіна Н.О. Формування творчих умінь майбутнього вчителя і інтелектуально-ігровій діяльності : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Єсіна Наталія Олександрівна; Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Х., 2009. – 20 с.
3. Кант І. Критика чистого розуму / І. Кант; Пер. з нім. та примітки І. Бурковського. – К.: Юніверс, 2000. – 504 с.
4. Каптерев П. Ф. О детских играх и развлечениях / П. Ф. Каптерев // Избранные педагогические сочинения; Под ред. А. М. Арсеньева. – М.: Педагогика, 1982. – 146 с.
5. Кремень В. Педагогічна синергетика: понятійно-категоріальний синтез / В.Кремень // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 3. – С. 3-19.
6. Кудикіна Н.В. Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі: монографія / Н.В. Кудикіна; Київський міський педагогічний ун-т ім. Б.Д.Грінченка. – К.: КМПУ, 2003. – 272 с.
7. Нова школа: простір освітніх можливостей: проект / Укладачі: Л.Гриневич, О.Елькін, С.Калашнікова, І.Коберник, В.Ковтунець, О.Макаренко, О.Малахова, Т.Нанаєва, Г.Усатенко, П.Хобзей, Р.Шиян [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/Новини/%202016/08/21/2016-08-17-3-.pdf>

В исследовании установлено педагогические возможности учебно-игровых технологий для применения в начальной школе, в частности, моделирование системы социальных отношений в особых игровых формах и ситуациях, поэтапной отработки новых способов ориентирования младшего школьника в жизненных ситуациях, гармонизация отношений между участниками игры и педагогом, оптимизация социальной ситуации развития учащихся младшего школьного возраста, накопления нового педагогического опыта и др. Осуществлен отбор наиболее эффективных игровых технологий. Выявленные недостатки и трудности, с которыми сталкивается учитель при использовании учебно-игровых технологий.

Ключевые слова: учебно-игровые технологии, игровая деятельность учеников, профессиональная деятельность учителя начальных классов.

The study clarifies the pedagogical capabilities of educational and gaming technologies for use in elementary school. It is shown that the use of educational and gaming technologies as a means of vocational training for future primary school teachers and the readiness for their use in professional activities with junior pupils is based, firstly, on a competent approach; secondly, it provides an opportunity to overcome the essential difference of educational tasks from the tasks of the professional activity of the teacher through the game; thirdly, contributes to the harmonization of the relations of participants in the game interaction; fourth, reveals the potential of the game as an effective means of organizing pedagogical tests of the future teacher. The selection of the most effective gaming technologies has been carried out. The drawbacks and difficulties with which a teacher encounters using educational game technologies are revealed. It is proved that educational game technologies require, on the one hand, the provision of the «inclusion» of the subject in game activity, and on the other hand, they can further ensure this «inclusion» and the experience gained in the process of future professional activity in elementary school. When using educational-gaming technology, it is not so much a direct analogy with pedagogical activity as its socio-psychological meaning. Educational game technology, being quasilinear, occupies an intermediate position between the educational-cognitive (at the university) and the educational-practical (in school) types of activities and acts as the final stage of assimilating the content of future professional activity, in the first place, its methodical aspect, to future teachers of primary schools.

Key words: teaching-gaming technologies; pupils' gaming activity; professional activity of the teacher of primary school.

УДК 373.2.011.31: 159.954

Михайлова Катерина Василівна,

старший викладач,

Волошин Надія Петрівна

старший викладач,

Мукачівський державний університет, м. Мукачево

РОЗВИТОК САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ САМОДОСКОНАЛОЇ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті висвітлена проблема формування самостійності у ранньому віці як основи формування активної життєвої позиції самодосконалої творчої особистості; розкриваються особливості раннього віку, як періоду найбільш інтенсивного розвитку становлення майбутньої особистості; поняття «самостійність», прояв самостійності малюків у різних видах діяльності та педагогічні умови формування самостійності у дітей переддошкільного віку.

Ключові слова: особистість; розвиток; ранній вік; розвивальне середовище; самостійна діяльність; продуктивна діяльність; навчальна діяльність; ігри-заняття; активна життєва позиція.

Постановка проблеми. Ранній вік – найвідповідальніший період в житті дитини. У цей час закладається фундамент майбутньої особистості, формуються основи фізичного і психічного здоров'я. Це період найбільш інтенсивного розвитку всіх органів і систем організму дитини, формування умінь та поведінки малюка. На сучасному етапі вихованню дітей раннього віку надається

особливе значення. Адже у період раннього дитинства виховання має великий розвивальний вплив за умови максимального використання активності дитини, залучення її до діяльності, яка найповніше відображає її інтереси, ставлення до навколишнього світу.

Важливу роль у розвитку дитини відіграє самостійна

діяльність. Згідно теорії Марії Монтессорі, завдяки гуманістичному підходу до виховання і навчання дітей, вірі у безмежні можливості розвитку дитини, опорі на її самостійність та індивідуальність виховання сприяє розкриттю духовного й інтелектуального потенціалу дитини, а засобами досягнення в розвитку є не зовнішні впливи на особистість, а спеціально сформоване середовище, своєрідна «духовна екологія». Дуже важливо створити розвивальне середовище, в якому б дитина могла займатися самостійно різними видами діяльності: діяти з предметами, гратись, спілкуватись з оточуючими, займатись зображувальною та конструктивною діяльністю тощо [7]. Самостійна діяльність допоможе дитині глибше пізнати навколишню дійсність, ввійти в соціум, підвищити свій інтелектуальний рівень. Тому вивчення особливостей організації самостійної діяльності малюків є актуальною проблемою сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У психолого-педагогічних дослідженнях видатних зарубіжних та вітчизняних педагогів (Б.Спок, М.Монтессорі, Н.Щелованов, Н.Аксаріна, О.Білан, Л.Возна, О.Проскура, С.Теплюк та ін.) доведено важливість створення педагогічних умов для організації самостійної діяльності дітей раннього віку, яка сприяє формуванню її як самостійної творчої особистості.

Самостійність зароджується в ранньому дитинстві. У дослідженнях Т.Гуськової, Н.Єрмак йдеться про те, що самостійність – це якість, яка характерна на певних етапах життя людини. У дітей двох-трьох років життя прагнення до самостійності особливо велике, а уже на четвертому році життя воно згасає [7]. Тому дуже важливо дорослим піклуватися про те, щоб бажання до самостійної діяльності не згасало. А для цього потрібно серйозно відноситися до бажання дитини діяти самостійно саме у ранньому віці і привчати їх до самообслуговування, самостійно діяти з предметами, давати можливість самостійно гратись тощо.

Л. Виготський, Л. Божович, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн підкреслюють, що саме в ранньому віці дитина переживає «кризу трьох років». У цей час дитина починає пізнавати себе як особистість. Вона відділяє себе від інших людей, усвідомлює власні можливості через відчуття оволодіння тілом, відчуває себе джерелом волі, що призводить до появи нового типу ставлення дитини до дорослого. Дитина починає порівнювати себе з дорослими і хоче виконувати ті дії, що і дорослий. Бажання дитини бути самостійною виражається не тільки у пропонуванні дорослим форм, а й у наполегливому прагненні чинити саме так, а не інакше. Дитина, відчуваючи себе як джерело волі, прагне до самодосконалення [5].

Мета статті: на основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури і практичного дослідження обґрунтувати особливості організації самостійної діяльності дітей раннього віку та її вплив на формування всебічно розвиненої творчої особистості.

Результати дослідження. Самостійність – це здатність особистості планувати та здійснювати контроль над своєю діяльністю на основі наявних знань автономно. П.Лесгафт писав: «Взагалі дитина задоволена, якщо вона сама помітила і з'ясувала для себе якість явища, і якщо її міркування виявилось дійсно вірним, точно так само приносить їй задоволення і те, що вона зробила сама і досягла без вказівок інших» [7].

Коли дитина відчуває себе здатною успішно діяти самостійно, то прагне все зробити «сама». «Криза трьох років» виникає внаслідок окремих досягнень у особистісному розвитку дитини. Цьому сприяє спілкування дорослого з дитиною, що дає можливість дитині усвідомлювати себе як особистість. Потреба дитини діяти з предметами самостійно знаходиться в залежності від тієї позиції, яку займає дорослий у взаємодії з нею. Різке зростання бажання діяти самостійно іноді стає причиною конфлікту між дорослим і дитиною. На жаль дорослі не завжди враховують потребу дитини щодо опіки і припиняють будь-яку її активність, що і приводить до конфлікту [5].

Дорослі повинні дати можливість дитині проявляти себе у самостійній діяльності. Щоб дитина намагалась діяти самостійно,

слід щоб навколо неї панувала атмосфера довіри, доброзичливості. Прагнення до самостійності виникає і розвивається, якщо у дитини наявний високий рівень сформованості умінь, навичок, вміння виконувати різні вправи. Розвиток самостійності залежить також від гуманного ставлення до дитини, моральних правил, організації ігор та інших видів діяльності.

Діти дошкільного віку рано виявляють інтерес до самостійності під час ігор, праці та інших продуктивних видів діяльності. У своїй діяльності вони наслідують приклад дорослих, використовують їх досвід, намагаються робити так, як вони — швидко, вправно, акуратно. З метою виявлення інтересу до прояву самостійності нами було проведено дослідження у першій молодшій групі ДНЗ №5 міста Мукачево.

Під час проведення констатувального експерименту за основу було взято три рівні сформованості у дітей самостійності (наявність культурно-гігієнічних навичок, умінь застосовувати знання про навколишнє в процесі зображувальної, конструктивної та ігрової діяльності); застосовували методи: тривале спостереження за різними видами діяльності малюків, бесіди з дітьми, батьками, вихователями, анкетування. З метою виявлення рівня сформованості самостійності у дітей було використано методику Н.Карпенко-Сашньової.

Під час підведення підсумків виявилось, що діти експериментальної групи досить слабо оволоділи навичками самообслуговування, важко справлялися з завданнями із зображувальної, конструктивної та трудової діяльності, показали досить низький рівень самостійної ігрової діяльності. Високий рівень сформованості виявився лише у 10% респондентів досліджуваної групи, середній – у 40% і низький – у 50%.

Результати констатувального експерименту визначили особливості нашої подальшої дослідницько-експериментальної роботи.

Поглиблення знань та формування самостійних практичних умінь і навичок дітей раннього віку стало в основу формування експерименту.

Завдання формування експерименту полягало в тому, щоб забезпечити дітей знаннями та сформувати умінь самообслуговування; розвивати емоційні переживання, пов'язані з умінь до самореалізації у всіх видах діяльності; експериментально перевірити раціональність використання різних форм і методів щодо забезпечення права дитини на реалізацію свого природного потенціалу, її основних життєвих тенденцій до самореалізації, саморозвитку й самозбереження.

Основними напрямками роботи було: формування у малюків знань (змстовий компонент); виявлення емоційного ставлення (емоційно-спонукальний компонент); реалізація та використання одержаних знань у діяльності (операційно-діяльнісний компонент); створення розвивального життєвого простору (творчий, дослідницький компонент). Для проведення такої роботи ми практикували такі методи: роз'яснювально-ілюстративні (бесіди, розповіді, повідомлення, розгляд картин, діафільмів тощо); ігрові (ігрові ситуації, сюрпризні моменти тощо); практичні (прояв самостійності під час режимних процесів, самостійна художня діяльність тощо). Були використані такі форми роботи: групові (заняття, дидактичні, будівельні, сюжетно-рольові ігри); індивідуальні (бесіди, читання, показ, пояснення, вправлення тощо).

У формулюючому експерименті взяли участь діти першої молодшої групи, вихователі, батьки, психолог. Разом з вихователями ми спланували систему спостережень, дидактичних ігор, ігор-занять, самостійної художньої діяльності по формуванню у дітей практичних умінь та навичок з різних видів самостійної діяльності та намагались створити різні осередки життєвого розвивального простору.

Підібрали і провели дидактичні ігри та вправи за сферами життєдіяльності «Природа», «Культура», «Люди», «Я Сам».

— сфера «Природа»: «Ознайомимо ляльку з «куточком природи», «Навчимо ляльку піклуватись про рослини», «Одягнемо

ляльку на прогулянку», «Добре – погано», «Навчимо ляльку вмиватися», «Зваримо борщик» та ін.;

– сфера «Культура»: «Як ми вміємо вітатись», «Будьмо знайомі», «Запросимо ляльку Оленку в гості», «Лялька Оленка в дитячому садку», «Самостійна лялька Катруся», «Навчимо ляльку Катрусю роздягатись після прогулянки», «Навчимо ляльку Катрусю вмиватися», «Магазин іграшок», «Укладемо ляльку спати», «Навчимо ляльку посміхатись» тощо;

– сфера «Люди»: «Розкажи ляльці Оленці про свою групу», «Ми прийшли в садочок», «Маленькі помічники», «Хто що робить», «Допоможи дідусяві зашнувати черевики», «Лялька накриває стіл», «Лялька прибирає», «Навчимо ляльку, як слід поводитись з незнайомими людьми»;

– сфера «Я Сам»: «Навчимо ляльку Катрусю знайомитись з дітьми та дорослими», «Запросимо ляльку Оленку в гості», «Кожній речі – своє місце», «Своє – чуже», «Мій одяг», «Валеологічний будиночок», «Що вміють мої ручки та ніжки» та ін.

Під час проведення дидактичних ігор зверталась увага на поглиблення знань та використання їх під час різних видів самостійної діяльності. Малюків залучали до активної співпраці, збуджували інтерес, бажання брати участь у різних видах діяльності, проявляти самостійність під час режимних процесів, творчих ігор тощо; були створені сприятливі умови для розкриття можливостей дітей, які оволодівали новими знаннями, вміннями та навичками, розвивали риси характеру, погляди, почуття. Таким чином, були створені сприятливі умови, що дозволили виявити знання дітей та їхні потенційні можливості, а також сприяли поглибленню знань та формуванню практичних умінь і навичок. За допомогою проведення ігор-занять, занять з малювання, ліплення, конструювання, розповідей, бесід, спостережень, розроблених дослідних методик ми спробували визначити динаміку росту. З дітьми експериментальної групи було проведено комплексне заняття «Я умію одягатись», під час якого закріплювали знання про послідовність дій при одяганні; вчили робити узагальнення, складати описову розповідь за допомогою вихователя. Цікаві, повні і змістовні відповіді, рівенькі доріжки збудували 44,6% респондентів експериментальної групи (високий рівень).

Відбулись зміни в знаннях дітей про послідовність одягання, роздягання, уміння самостійно доглядати за чистотою свого тіла, тобто сформувались культурно-гігієнічні навички. Діти почали проявляти самостійність під час організації та проведення ігор. З метою виявлення прояву самостійності під час ігор нами була застосована методика Н.Карпенко-Сашнєвої. Була підготовлена вихователем ситуація до ігор «У лікаря», «Перукарня» і виявилось, що сюжетно-рольові ігри дітей стали більш змістовнішими, розширився сюжет, уміння співпрацювати з однолітками, спілкуватись з ними.

Дана методика була використана також щодо зображувальної та конструктивної діяльності дітей. Виявилось, що діти самостійно виконують прості сюжетні будівлі та називають їх, обігрують будови (гараж, дорогу, ліжко, будиночок тощо); за допомогою пластиліну, олівця, фарби діти зображували прості предмети і називали їх, при чому предмети схожі на ті, які називали діти. Проведення рухливих ігор показало, що рухи у дітей стали впевненими, навчилися ходити по обмеженій площині, переступати через мотузку або палку. Слід відмітити, що після проведеної роботи, сюжет і зміст ігор розширився, діти більш впевнено входили в роль і виконували певну систему дій з іграшками.

Проведення формуючого експерименту показало, що використання у виховному процесі ігор-занять, спостережень, дидактичних та рухливих ігор, індивідуальної роботи з дітьми та їх батьками, вправління та заохочення до самостійної діяльності, створення розвивального життєвого простору сприяло формуванню у дітей самостійної діяльності. Найефективнішими засобами з формування самостійної діяльності у дітей виявились заняття з конструювання, малювання, ліплення, бесіди, дидактичні ігри, участь у самообслуговуванні та господарсько-побутовій праці

тощо.

Розвиток самостійності у дітей сприяє формуванню у них культурно-гігієнічних навичок, культури поведінки, розвитку різних видів діяльності, пізнавальних психічних процесів, творчості і відіграє важливу роль у подальшому житті дитини, є найкращим, так би мовити, стимулятором її ствердження як самостійної особистості. З такої дитини виростає справжня всебічно гармонійно розвинена особистість, готова до подолання труднощів в умовах соціуму.

Контрольний експеримент довів, що спланована нами робота по формуванню самостійної діяльності дітей раннього віку сприяла збагаченню розумового розвитку дитини; поширенню знань, умінь та навичок прояву самостійності під час режимних процесів та організації ігрової, конструктивної, зображувальної, трудової діяльності, усвідомленню свого особистісного «Я».

Аналіз досліджуваної проблеми показує, що дитина як особистість починає формуватись вже наприкінці першого року життя. У деяких сім'ях дитину довго вважають маленькою, не розуміють, що вона дорослішає, опікують як безпомічну істоту, блокують розвиток її самостійності. Дорослі, особливо бабусі, роблять своєму улюбленцю ведмежу послугу — виставляють дитину перед чужими людьми невмілою, від чого самому малюку стає ніяково. Такі діти, звикнувши до надмірної опіки, у дитячому садку почуваються безпорадними і самотніми. Проте дитині легше буде пристосуватись до умов суспільного виховання, якщо в сім'ї вона оволодіє елементарними навичками самообслуговування. Саме ці навички самообслуговування визначені державними програмами виховання в ДНЗ як посилені для оволодіння і потрібні для становлення маленької людини. Якщо дитина опанує ці навички з раннього дитинства, вона буде виконувати їх надалі без зайвих нагадувань.

У дітей перших трьох років життя провідним видом діяльності є предметно-ігрова. Саме вона повинна бути покладена в основу всіх форм організації життєдіяльності дітей раннього віку. Організація дій з предметами сприяє розвитку мовлення дітей, збагаченню словникового запасу, пам'яті, уваги, уяви, мислення, а також сенсорному розвитку, допомагає у формуванні практичних навичок. Віковий період третього року життя характеризується тим, що розгортається сюжетно-зображувальна гра, у якій є місце і наслідуванню, і відтворенню, і уяві. Важливим напрямом діяльності дорослого у цей період є соціалізація та соціальна адаптація малюків.

Доцільно в практиці роботи ДНЗ використовувати циклограми трудової, ігрової, зображувальної, дослідницько-експериментальної діяльності дітей. Згідно з циклограмами вихователь може планувати та здійснювати різні види організації життєдіяльності дошкільників протягом дня (ігри-заняття, дидактичні ігри, рухливі ігри, спостереження, комплексні та інтегровані заняття, трудові доручення, тощо), адже саме завдяки насиченому перебуванню дитини в дошкільному закладі протягом дня цікавою змістовною, спеціально організованою та самостійною діяльністю можна досягти повноцінного гармонійного розвитку дитини.

Проведене нами дослідження показало, що в практиці роботи ДНЗ та сім'ї слід привчати малюків діяти самостійно у всіх видах діяльності, сприймати дитину такою, якою вона є і прийняти її такою, якою вона є; необхідна довіра дитини до дорослого та повага з боку дорослих до дитини як до особистості; повага дорослих до своїх власних інтересів та прав. Заважають розвитку самостійності у дітей: надмірна опіка; нехтування реальними почуттями і потребами дитини; критичне ставлення до дитини і результатів її діяльності.

Для розвитку в сучасних умовах всебічно гармонійно розвиненої особистості важливо забезпечити належні умови щодо фізичного, психічного, духовного здоров'я дитини з самого раннього віку, формування її особистісного «Я», прагнення бути в майбутньому справжнім громадянином своєї держави, самостійно мислити і приймати рішення у будь-якій ситуації. Важливою

умовою ефективності навчально-виховного процесу є якісна організація різних форм спеціально-організованої та самостійної діяльності дітей протягом дня у ДНЗ та сім'ї.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Результати нашого дослідження доводять, що проблема розвитку самостійності у дітей з самого раннього віку є актуальною і перебуває в центрі уваги дослідників, оскільки вона зумовлена проблемами подальшої теоретичної та практичної розробки шляхів виховання самостійності у малюків. Під час проведеного дослідження було виявлено, що педагогічними умовами, які забезпечують формування самостійності у дітей раннього віку є

тісний взаємозв'язок сімейного та суспільного виховання у даному процесі; створення належного виховного потенціалу родини та розвивального середовища в дошкільному навчальному закладі, обґрунтовано й апробовано педагогічні умови, експериментальну модель і методику їх реалізації. Однак, проведене дослідження не є вичерпним з проблеми формування самостійності у дітей раннього віку та створення педагогічних умов щодо навчання малюків діяти самостійно. Подальші дослідження даної проблеми можуть бути спрямовані на поглиблення і виявлення нових підходів до розвитку самостійності дітей раннього віку – як платформи формування активної життєвої позиції самодосконалої творчої особистості.

Список використаних джерел

1. Аксаріна Н.М. Виховання дітей раннього віку. / Н.М. Аксаріна – М., 1977. – 174 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) наук.кер. Богуш А.М. // Дошкільне виховання – 2012. – С. 4-19.
3. Ванжа С.М. Перспективний план розвивально-виховної зайнятості дітей раннього віку / С.М. Ванжа – Х.: Ранок, 2010. – 256 с.
4. Воскресенська В. Створимо розвивальне середовище самі / В. Воскресенська // Дошкільне виховання. – 2010. – №1, – С. – 77-79.
5. Виготський Л.С. Криза трьох років. / Л.С. Виготський // Дошкольное образование. – 2005. – №5. – С. 2-4.
6. Теплюк С.Т. Актуальні проблеми розвитку і виховання дітей від народження до трьох років. – / С.Т. Теплюк - Посібник для педагогів дошкільних закладів. – М.: МОЗАЙКА-СИНТЕЗ, 2010. – 144 с.
7. Українська мозаїка. Посібник-хрестоматія / Упоряд. О.П. Долинна, О.В. Низьковська, Н.І. Вакулєнко, О.А. Копейкіна. – К.: АВДІ, 2008. – 376 с.
8. Юсупова Г. Виховання самостійності у дітей. / Г. Юсупова // Дошкільне виховання. 2002. – № 8. – С. 28-29.

В статті освітлена проблема формування самостійності дітей в ранньому віці як основи формування активної життєвої позиції повноцінної творчої особистості; проаналізовані особливості раннього віку, як періода інтенсивного розвитку становлення майбутньої особистості; поняття «самостійності», проявлення самостійності у різних видах діяльності, а також педагогічні умови формування самостійності у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: *особистість, розвиток, ранній вік, розвивальне середовище, самостійна діяльність, продуктивна діяльність, навчальна діяльність, ігри-заняття, активна життєва позиція.*

The problem of the formation of independence at an early age as the basis for the formation of an active life position of a self-perfect and creative person has been highlighted in the article; it was noted that at an early age the foundation of the future person, the foundations of physical and mental health, the socialization of anxiety are formed. In the early childhood education has great influence at the condition of maximum use of the child's activity, attraction to activity that best reflects its interests, attitude toward the world. An independent role in the development of the child plays an important role, which is emphasized in the psychological and pedagogical researches of outstanding teachers (B.Spok, M.Montessori, N.M.Schhelovanov, N.M. Askarina, A.I.Vozna, A.V. Proskur, S.T.Teplyuk, etc.) the importance of creating pedagogical conditions for the organization of independent activity of the child, which contributes to the formation of its creative personality has been proved. The author has revealed own research, which showed that in the practice of the work of the preschool institution and families, the children should be encouraged to act independently in all types of activities, to perceive and adopt the child as it is, the trust of the child to the adult and respect from the adult to the child as a person. Hinder development of autonomy of children: excessive care; neglect of the real feelings and needs of the child; critical attitude to the child and the results of its activity. For development in the modern conditions of a fully harmoniously developed personality, an important condition for the effectiveness of the educational process is the qualitative organization of various forms of specially organized and independent activity of children during the day in the preschool institution and in the family.

Key words: *personality, development, early age, developmental environment, independent activity, productive activity, educational activity, games classes, active life position.*

УДК 37. 01

Мільто Людмила Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, м. Київ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ІДЕЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Стаття присвячена науковому аналізу методологічних засад розвитку педагогічної майстерності вчителя. Здійснено історико-педагогічний аналіз наукових джерел з проблеми методології педагогіки, запропоновані наукові погляди вчених (філософів, педагогів, психологів) на тлумачення понять «методологія», «методологічні підходи», розкривається неоднозначність їх наукових інтерпретацій. В статті розглянуто методологічні підходи: системно-хронологічний та системний, історичний та ін. Для отримання об'єктивних даних з обраної проблеми дослідження використовувався комплекс взаємопов'язаних методів педагогічного дослідження, а саме: загальнонаукові (історико-педагогічний аналіз, синтез, узагальнення, порівняння); конкретно-пошукові методи (термінологічний аналіз, систематизація зарубіжної та вітчизняної літератури з досліджуваної проблеми).

Ключові слова: *методологія, методологічний підхід, філософія освіти, педагогічна майстерність, системно-хронологічний, системний, історичний, цивілізаційний, акмеологічний підходи.*

Постановка проблеми. У сучасній педагогіці XXI ст. спостерігається позитивне прагнення до всебічного вивчення методологічного досвіду минулих років як системи суспільного та індивідуального знання, генерованого в науковій спадщині окремих учених (філософів, педагогів, психологів); його аналітичного

співвіднесення з загальнонауковими концепціями і підходами, з методологічними позиціями сучасної педагогічної науки. Наука немислима без постійної наступності, нове знання можна створити лише спираючись на раніше здобуті знання, тому проблема методологічних засад дослідження є актуальною.